

บทวิจารณ์หนังสือ
อาณาบริเวณศึกษาหมู่บ้าน
การเกษตรเชิงเขาในสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว
(ラオス農山村地域研究)

Tokyo : Mekong Publishing, 2008. 453 pages.

กীরติพร ศรีธัญรัตน์
Keeratiporn Sritanyarat

หนังสือ “อาณาบริเวณศึกษาหมู่บ้านการเกษตรเชิงเขาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ถูกตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 2008 ภายในเล่มได้รวบรวมงานวิจัยในหลากหลายศาสตร์ โดยเน้นบทบาททางด้านเกษตรกรรมในแง่มุมมองแห่งการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทเศรษฐกิจสังคมแห่งระบบโลกาภิวัตน์ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคชนบทของประเทศลาวอย่างเป็นรูปธรรม หนังสือเล่มนี้มี YOKOYAMA Satoshi และ OCHIAI Yukino เป็นบรรณาธิการร่วม เนื้อหาสาระภายในถูกรวบรวมขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในศาสตร์ต่างๆ อาทิ เกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ พฤกษศาสตร์ ปลูกพืชศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเกษตร ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ทำวิจัยในเขตชนบทที่ทำการเกษตรบริเวณเชิงเขา (หน้า 3) ซึ่งประสบปัญหาการคมนาคมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาแต่อย่างใด ผลงานดังกล่าวเป็นก้าวสำคัญในการศึกษาวิจัยนำร่องพื้นที่ชนบทในสังคมลาวซึ่งยังไม่เคยมีการสำรวจและศึกษาทำการวิจัยอย่างเป็นระบบมาก่อน

ภาพ :

Tokyo : Mekong Publishing, 2008.
453 pages.
ISBN 978-4-8396-0213-0

เปิดกระบวนทัศน์การศึกษาวิจัยในสังคมลาว

การเปิดโลกทัศน์ทางวิชาการผ่านงานวิจัยในศาสตร์แขนงต่างๆ ซึ่งคณะนักวิจัยกลุ่มนี้ได้ให้ความสนใจและเน้นให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีความหลากหลายในพื้นที่ชนบทของประเทศ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อตัวขึ้นภายหลังการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของนโยบายรัฐชาติ นำไปสู่สภาพการณ์แทรกซึมของระบบทุนนิยมโลกที่ก่อตัวขึ้น อันเนื่องมาจากการเปิดประเทศสู่ประชาคมโลก ในปี 1994 โดยการเชื่อมเส้นทางแห่งการติดต่อสื่อสารที่เป็นรูปธรรมอย่างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว เชื่อมประตูการติดต่อคมนาคมสู่สังคมภายนอก ซึ่งคณะนักวิจัยมองว่า เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญแห่งการแสดงตัวในเวทีโลกของประเทศลาว (หน้า 1-3) ชูงานวิชาการนี้ได้รับความร่วมมือในการค้นคว้าและผลิตชิ้นงานวิจัยโดยการศึกษาพื้นที่และการวิจัยภาคสนามในพื้นที่ต่างๆ ครอบคลุมในหลากหลายภูมิภาคของประเทศ โดยมีนักวิชาการชาวญี่ปุ่นถึง 15 ท่านในการนำเสนอและถ่ายทอดชิ้นงานผ่านผลงานวิจัยในศาสตร์ที่ตนเองเชี่ยวชาญบนพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างของสังคมลาว ถือเป็นชุดรวมแห่งความรู้ทางด้านวิชาการในการถ่ายทอดเรื่องราวความรู้ทางด้านสังคมเศรษฐกิจชิ้นสำคัญที่นักวิชาการชาวญี่ปุ่นได้ผลิตขึ้นในยุคสังคมปัจจุบัน

ภูมิภาคชนบทโดยเฉพาะพื้นที่บริเวณภูเขาอันห่างไกลของประเทศลาว ซึ่งมีลักษณะที่เฉพาะตัวเช่นนี้ได้รับความสนใจจากนักวิจัยชาวญี่ปุ่นเป็นอย่างมากจากประสบการณ์ในระยะแรกของการลงสนามและทำความเข้าใจพื้นที่วิจัยของคณะนักวิจัย สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานวิจัยที่ยากลำบากและมีเงื่อนไขการทำงานในพื้นที่ระดับชุมชนที่มีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่นักวิจัยชาวต่างชาติที่ศึกษาวิจัยในประเทศลาวต้องประสบกับเงื่อนไขทางการเมืองและระบบการปกครอง (หน้า 3-5) แต่สิ่งเหล่านี้กลับเป็นแรงกระตุ้นและสร้างความท้าทายในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อการศึกษาวิจัยในท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคชนบทในประเทศลาวมีข้อมูลทางวิชาการที่ไม่พอเพียงจนอาจเรียกได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤติด้านข้อมูลเชิงวิชาการ ดังนั้นการศึกษาที่เรียกว่า “อาณาบริเวณศึกษา” (Area Studies) ซึ่งเน้นการศึกษาแบบองค์รวมในองค์ความรู้

เฉพาะด้าน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในแง่มุมต่างๆล้วนมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจสังคมที่ปิดตัวมานานอย่างประเทศลาว บทบาทของอาณานิคมศึกษาจึงทำหน้าที่ในการแสวงหาความรู้ในระดับที่สำคัญเพื่อขยายฐานงานวิจัยในเชิงประจักษ์ และเปิดกระบวนทัศน์แห่งองค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมในประเทศลาวสู่แวดวงวิชาการ

คณะนักวิจัยให้ความสนใจพื้นที่วิจัยในบริเวณต่างๆ ครอบคลุมในหลาย จังหวัดของประเทศ และเน้นจุดเปลี่ยนของสังคมในช่วงเวลาแห่งความสับสนวุ่นวาย ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญไปสู่ระบบการเมือง การปกครองแบบสังคมนิยม และปรากฏการณ์การย้ายถิ่นทั้งภายในท้องถิ่นและภายนอกประเทศที่ไร้ระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการย้ายถิ่นในพื้นที่ชนบทตอนบน ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาที่มีได้เอื้ออำนวยในการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวทางสังคมแต่อย่างใด การเปลี่ยนแปลงอยู่ในภาวะชะงักงันจนมาถึงในช่วงต้นทศวรรษที่ 2000 คณะนักวิจัยได้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอกที่สร้างแรงผลักดันให้เกิดการเคลื่อนย้ายไหลเลื่อนของผู้คนมากขึ้นจนกลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม อันโดดเด่นของประเทศลาวในปัจจุบัน (หน้า 34-39) นอกจากนี้การเริ่มต้นของนโยบาย “จินตนาการใหม่” ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี และการนำนโยบายการเปิดประเทศมาใช้ในการพัฒนาก่อให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางสังคมที่มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด ในสังคมลาว ซึ่งดำเนินการในรูปแบบของการเสริมสร้างระบบการคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ การจัดสรรระบบโครงสร้างพื้นฐาน การกระจายผลผลิตทางการเกษตรสู่ตลาดการค้า โครงการพัฒนาชุมชนของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) โดยความช่วยเหลือจากนานาประเทศ การจัดการทรัพยากรดินและน้ำให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ในสังคมปัจจุบัน โครงการต่างๆ ผุดขึ้นอย่างรวดเร็ว และถูกดำเนินการภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐ ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในท้องถิ่นอย่างยิ่งยวด (หน้า 41-42)

ในขณะที่พื้นที่ในเขตชนบทกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว แต่ทางด้านความรู้ในแง่วิชาการ ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมอันสืบทอดมา

ยาวนานในประเทศลาวยังไม่มีใครสามารถเปิดพื้นที่แห่งความรู้ที่ถูกเก็บงำมาเนิ่นนานได้ คณะนักวิจัยแสดงเจตจำนงที่จะเปิดพื้นที่แห่งความรู้ในศาสตร์ที่หลากหลายแขนงให้แวดวงวิชาการได้รับรู้และทำความเข้าใจสังคมลาวให้มากขึ้น รวมทั้งต้องการตกลึกความคิดในสถานการณ์ที่กำลังผันผวนเปลี่ยนแปลงในยุคแห่งการแข่งขันกับตลาดโลก ณ ปัจจุบันของสังคมลาว

นอกจากนี้คณะนักวิจัยยังเน้นย้ำถึงปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับการศึกษาวิจัยในพื้นที่ชนบทของประเทศลาว ซึ่งขาดการศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน การต่อยอดในฐานแห่งองค์ความรู้ทางวิชาการจึงเป็นไปอย่างจำกัดและประสบปัญหาด้านการสืบค้นข้อมูลพื้นฐานที่ไม่เคยมีระบบการจัดการอย่างมีแบบแผนมาก่อน

สาระสำคัญด้านเนื้อหา

องค์ประกอบด้านเนื้อหาภายในเล่ม มีการแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 11 บท โดยแต่ละบทถูกรวบรวมจัดหมวดหมู่อยู่ภายใต้ 4 หมวดใหญ่ ได้แก่ หมวดที่ 1 “สังคม” หมวดที่ 2 “การทำนา” หมวดที่ 3 “ป่าไม้” และหมวดที่ 4 “อาชีพการงาน” ซึ่งเน้นประเด็นหลักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ทำการเกษตรบริเวณเชิงเขาของประเทศลาว บริเวณดังกล่าวมีการประกอบเกษตรกรรม การใช้พื้นที่ป่าไม้ การดำเนินกิจกรรมชุมชนในแต่ละท้องถิ่น และการสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานาน โดยนักวิจัยแต่ละท่านได้แสดงแนวคิดและเสนอพัฒนาการทางความคิดในประเด็นต่างๆ ไว้อย่างน่าสนใจ

เริ่มต้นด้วยการเปิดประเด็นในบทที่ 1 ของ KONO Yasuyuki และคณะ ซึ่งเสนอแนวทางในการศึกษา (Approach) ประเทศลาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ชนบทว่าควรดำเนินการศึกษาอย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังเสนอการสร้างวิวิธยาในการศึกษาสังคมอย่างเป็นองค์รวม (หน้า 13-14) คณะนักวิจัยชี้ให้เห็น 2 ส่วนสำคัญของการจัดการชุมชนในพื้นที่ชนบทในเรื่องระบบการทำการเกษตร

และการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น ในส่วนแรกได้ให้ความกระจ่างของการนิยาม ความหมาย นัยยะทางสังคมของการอยู่อาศัยในพื้นที่ โดยการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพ และให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิตของชุมชนพร้อมไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาพิจารณาเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับการจัดการชุมชน ซึ่งมีความจำเป็นในการประเมินคุณค่าทางสังคมและเพิ่มระดับความเป็นอยู่ให้มีมาตรฐานความเป็นสากล ถือเป็นจุดเน้นสำคัญในการจัดการชุมชนกับสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ในส่วนที่สอง การดำเนินนโยบายสมัยนิยมของรัฐบาล โครงการกิจกรรมความช่วยเหลือที่ได้รับจากต่างประเทศ กำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญและแทรกซึมตลาดเศรษฐกิจของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างทวีคูณ คณะนักวิจัยได้นิยามปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ว่าเป็นการกระทำการทางสังคมภายใต้บริบทของกระบวนการที่เรียกว่า “โลกาภิวัตน์” (Globalization) นั้นเอง (หน้า 13-42)

ภายในหมวดที่ 2 “สังคม” ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่เข้มข้นทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ในส่วนของบทที่ 2 ซึ่งเป็นงานวิจัยของ TAKAI Yasuhiro นั้นได้กล่าวถึง “การสูญหายไปของกระบือในสังคมชนบท” เขาได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกระบือที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม ผู้วิจัยมองว่ากระบือไม่เป็นแต่เพียงสัตว์เลี้ยงพื้นบ้าน แต่ยังเป็นสัตว์ที่แสดงออกถึงความมีสัญฐานะและเป็นตัวสะท้อนสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคชนบท การดำเนินระบบตลาดแบบเศรษฐกิจเสรีที่เกิดขึ้นได้สร้างความเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นอย่างยิ่งยวด จากกระบือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้แรงงานในภาคการเกษตรกรรมถูกเปลี่ยนบทบาทไปสู่สินค้าเพื่อการบริโภค และเป็นสินค้ามีราคาตามกลไกการตลาด ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากผลพวงของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่ก่อตัวขึ้นภายในประเทศ (หน้า 47-81) บทที่ 3 “อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์” เป็นผลงานของ NAKATA Tomoko ซึ่งเสนอเรื่องความสัมพันธ์ของปัญหาชนกลุ่มน้อยกับอัตลักษณ์ของชนพื้นเมืองในชนบทของประเทศลาว ผู้วิจัยกล่าวถึงความหลากหลายของชนพื้นเมืองกับปัญหาลาวโซ่งซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีความละเอียดอ่อนในประเด็นทางสังคม

หลายประการ อีกทั้งให้ข้อสังเกตและข้อควรระมัดระวังในการปะทะทางอัตลักษณ์ระหว่างกันของชนพื้นเมืองกลุ่มใหญ่กับปัญหาการกลืนทางชาติพันธุ์ที่กำลังเป็นประเด็นสำคัญในกระแสสังคมร่วมสมัย (หน้า 83-118)

องค์ประกอบในหมวดที่ 2 และหมวดที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับ “การทำนา” และ “ป่าไม้” ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักในการสร้างระบบการผลิตทางสังคมเศรษฐกิจที่สำคัญให้กับผู้คนในสังคมชนบท TOMITA Shinsuke ชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของ “ผู้คนที่ทำนา” ของเนื้อหาภายในบทที่ 4 ว่ามีการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนเกษตรกรที่ทำนาและพื้นที่ในการทำนาซึ่งทะยานตัวสูงขึ้นในทุกปีตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมา สิ่งนี้ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญโดยเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพไปสู่การผลิตที่อิงระบบตลาดการค้า ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของสังคมชนบทในประเทศลาว (หน้า 113-157) ต่อมาในบทที่ 5 KOSAKA Yasuyuki แสดงให้เห็นภาพของ “ความหลากหลายในบทบาทหน้าที่การทำนา” ต่อสังคมชนบท ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตเรื่องราวความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมในการพึ่งพาอาศัยกันในทุกขั้นตอนการผลิตและสะท้อนถึงความเกี่ยวเนื่องกันทางสังคมที่แสดงออกอย่างโดดเด่นในแต่ละลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะปลูกตลอดไปจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวโดยมีกิจกรรมของผู้คนภายในชุมชนเป็นตัวประสานขับเคลื่อนให้มีความยั่งยืนในการทำเกษตรกรรมในระดับท้องถิ่น (หน้า 159-187)

ในบทที่ 6 NAMURA Takayuki ชี้ให้เห็นถึง “ประเด็นการพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาการจัดสรรทรัพยากรดินและป่าไม้” กับการใช้ประโยชน์ในผืนป่าของชุมชน ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนเนื่องจากการเปิดให้มีการใช้พื้นที่ป่าเพื่อชุมชนตั้งแต่ปี 1996 ส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนของประชากรผู้ใช้ประโยชน์ในผืนป่าขึ้นอย่างทวีคูณ และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมกับธรรมชาติ ภาครัฐและเอกชนจึงมีบทบาทในการเข้ามาดูแลและจัดการร่วมกับสมาชิกในชุมชนในการจัดการการใช้พื้นที่ป่าอย่างเป็นระบบ ซึ่งวิถีการจัดการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะผู้มีผลประโยชน์ร่วมในการใช้ผืนดิน

และผืนป่าภายในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้พื้นที่ป่าร่วมกันของสมาชิกในชุมชน
ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการกับทรัพยากรป่าไม้ที่ยังถือว่าอุดมสมบูรณ์
ของประเทศต่อไป (หน้า 203-230) ในส่วนของบทที่ 7 “การเปลี่ยนแปลงของ
พื้นที่ป่าจากการปลูกป่าเพื่อธุรกิจ” HYAKUMURA Kimihiko อธิบายถึงเป้าประสงค์
ในการปลูกสวนป่ายูคาลิปตัสและสวนปาล์มเพื่อธุรกิจของสมาชิกภายในชุมชน
ที่ขยายพื้นที่มากขึ้นในปัจจุบัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระหว่างบทบาทของป่าไม้
ธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีววิทยาและนิเวศวิทยากับผู้คนที่อยู่ภายในชุมชน
และผลผลิตทางธุรกิจดังกล่าวนำมาซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและ
ระบบนิเวศที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งปัญหาความยากจนซ้ำซ้อนที่ก่อตัวขึ้นจาก
การกักขังเพื่อการลงทุนในธุรกิจปลูกป่าเชิงพาณิชย์กำลังจะสร้างปัญหาระดับโครงสร้าง
ทางสังคมให้กับสังคมชนบทในประเทศลาว (หน้า 233-263) และในบทที่ 8
“การเผาพื้นที่ป่ากับผลผลิตจากป่าไม้” TAKEDA Shinya เป็นผู้จุดชนวนความคิด
ในการศึกษากรณีปัญหาของผู้คนในหมู่บ้านบนยอดเขาทางตอนบนของประเทศลาว
ซึ่งเชื่อว่าการเผาพื้นที่ป่าจะทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของผลผลิตที่เรียกว่า “ของป่า”
ผู้คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่าที่เริ่มฟื้นตัวภายหลังจากการเผาป่า
ไปสักระยะหนึ่ง แต่ผลลัพธ์ที่ตามมาจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้คนเหล่านี้
กำลังจะนำมาซึ่งการทำลายระบบนิเวศที่สำคัญของวงจรทางชีววิทยา ผู้วิจัยชี้ให้
ตระหนักถึงประเด็นที่หลายคนมองข้ามความสำคัญและพยายามย่ำให้เห็นความสำคัญ
ในการรักษาสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติของลาวไว้ให้ยาวนานและยั่งยืนที่สุด
(หน้า 267-298)

หมวดที่ 4 “อาชีพการงาน” ประกอบด้วยเนื้อหาสาระการดำรงอยู่เป็นไปของ
ผู้คนในชุมชนกับการทำมาหาเลี้ยงชีพที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคม ในบทที่ 9
กล่าวถึง “การเผาพื้นที่ป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอยกับการดำรงชีวิต” ซึ่ง OCHIAI Yukino
และคณะทำการศึกษาชุมชนที่มีการเผาป่าเพื่อใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพ เนื่องจาก
ผลผลิตที่ได้รับภายหลังจากการเผาป่า นำมาซึ่งผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรตามธรรมชาติ
ที่สำคัญ อาทิ พืชผักพันธุ์พื้นบ้าน เห็ดธรรมชาติ หน่อไม้ป่า ฯลฯ สมาชิกในชุมชน
ใช้ผลผลิตตามธรรมชาติเหล่านี้หล่อเลี้ยงชีวิตมาเป็นเวลาช้านาน จนกลายเป็น

วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น แต่วิถีเหล่านี้กำลังกลายเป็นปัญหาที่กระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งภาครัฐกำลังก้าวเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น กระบวนการเผาและทำลายป่าดังกล่าวก่อปัญหาหน้าดินเสื่อมและการลดจำนวนลงของผืนป่าตามธรรมชาติอย่างรวดเร็ว ภาครัฐจึงดำเนินการส่งเสริมมรดกและจัดตั้งโครงการกิจกรรมความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันดูแลป่าและทิ้งระยะในการพักฟื้นความอุดมสมบูรณ์ของป่า เพื่อคืนระบบนิเวศวิทยาที่สมบูรณ์กลับสู่ผืนป่าอีกครั้ง (หน้า 311-345)

ในส่วนของบทที่ 10 เป็นการกล่าวถึง “การสนับสนุนงานด้านการพัฒนาเกษตรธุรกิจของประเทศจีน” ซึ่ง YOKOYAMA Satoshi และคณะชี้ว่าโครงการพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้นในประเทศลาวนั้นล้วนได้รับการสนับสนุนทางการเงินและกิจกรรมจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งยังเน้นบทบาทเรื่องการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนในหลากหลายโครงการความช่วยเหลือ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านเกษตรกรรมเป็นสำคัญ นอกจากนี้คณะนักวิจัยยังย้ำถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากอิทธิพลของเศรษฐกิจประเทศจีนที่กำลังแผ่เข้าไปในประเทศลาวอย่างชัดเจนในปัจจุบัน (หน้า 361-393) สุดท้ายในบทที่ 11 “การเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทกับการนำเข้าของสินค้าการเกษตร” KONO Yasuyuki และคณะอธิบายให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมชนบทลาว ซึ่งเปลี่ยนจากวิถีการดำเนินชีวิตในเศรษฐกิจการเกษตรแบบยังชีพไปสู่ระบบเศรษฐกิจขึ้นกับกลไกการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไหลทะลักเข้ามาของสินค้าเกษตรกรรมจากประเทศจีน ซึ่งไม่เพียงสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่นของแต่ละชุมชนเท่านั้นแต่ยังขยายอิทธิพลสู่ระดับมหภาคของประเทศอีกด้วย การเข้ามาของผลิตผลทางการเกษตรจากต่างประเทศได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมและวิถีการผลิตระดับชุมชนของผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก รัฐบาลจะมีวิธีการรับมืออย่างไรกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้ยุคสมัยแห่งโลกาภิวัตน์ที่ไม่จำกัดการปิดกั้นของระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมเช่นนี้ (หน้า 395-427) เป็นประเด็นคำถามที่คณะนักวิจัยทิ้งไว้ให้ผู้อ่านขบคิดพิจารณา

งานวิจัยอาณาบริเวณศึกษาของคณะนักวิจัยชาวญี่ปุ่นสะท้อนให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสังคมชนบทประเทศลาว รวมถึงการเปิดพื้นที่ในแง่มุมมองทางวิชาการ และยังชี้ให้เห็นถึงความอหังการของระบบทุนนิยมโลก ในการก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการกระทำทางสังคมในทุกระดับชั้นของโครงสร้างทางสังคมในประเทศลาว จากปรากฏการณ์ที่ก่อตัวขึ้นดังกล่าวเราไม่สามารถปฏิเสธหรือสกัดกั้นการไหลบ่าของกระแสเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีได้ แต่เราสามารถเรียนรู้ทำความเข้าใจ ตระหนักถึงสาระสำคัญของปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสภาพการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นพลวัตในสังคมโลก ณ ปัจจุบัน

